

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בשב"ק פרשת שופטים תשפ"ב לפ"ק

יצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שי"ב

דרשת פרקי אבות

נטע כרם ולא חללו (וברשיי ולא פדאו). וזהו שאמר, 'קול ה' יחיל מדבר', הבת קול שיוצאת מפי ה' בהר חורב, כחה כל כך גדולה לפעול שיכולה לשנות ולחלל האדם שהוא בגדר מדבר, כי זהו התכלית של הבת קול שיתעורר פנימית האדם בשמעו איך השכינה מקוננת על עלבונה של תורה. ואמר שוב 'יחיל ה' מדבר קדש', כי התשובה איננה רק לתקן העבר, אלא בכחה להעלות את האדם ולשנותו אשר מאדם 'מדבר' יתהווה 'קדוש', כי במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים עומדים.

*

ואמר הכתוב עוד שם, קול ה' על המים, א-ל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים. ויש לומר הכוונה, דהנה הקשו מהו הסיבה שהבת קול יוצאת בכל יום ויום, הלא עדיין לא עבר שיעור שכחה ממה ששמע תמול ושלשום, והיה די שהתעוררות זו תבוא בכל חודש או שנה, ומה יוסיף השמיעה בכל יום ויום, בזמן שעדיין לא שכח נפשו הקול של אתמול.

ונראה בהקדם לבאר מה דאיתא באבות דרבי נתן (ב-ב) והוי מתאבק בעפר רגליהם, כיצד, בזמן שתלמיד חכם נכנס לעיר, אל תאמר איני צריך לו, אלא לך אצלו, ואל תשב עמו לא על גב המטה ולא על הכסא ולא על הספסל, אלא שב לפניו על הארץ, וכל דבר שיצא מפיו קבלהו עליך באימה ביראה ברתת ובזיעה, כדרך שקבלו אבותיך מהר סיני באימה ביראה ברתת ובזיעה ע"כ. ויש להבין כיון שבאמת אינו צריך לו, אם כן מהו התועלת שמצוין אותו לך אצלו, ולקבל דבריו ברתת ובזיעה.

שוב אמרו (שם) ושיתה בצמא את דבריהם זה רבי עקיבא. ומה היה תחילתו של רבי עקיבא, אמרו בן ארבעים שנה היה ולא שנה כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר, אמר מי חקק אבן זו, אמרו לו המים שתדיר נופלים

במשנה (אבות ו-ב) אמר רבי יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, ומכרזת ואומרת, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוזף וכו' ע"כ. והקשו המפרשים, הלא בני אדם אין שומעים הבת קול, ואם כן מהו התועלת של הבת קול, ולמה היא יוצאת. ומרן הבעל שם טוב ז"ע אמר (הובא בדגל מחנה אפרים פ' ויקרא) כי ההרהורי תשובה וחרטה, וההתבוננות באיזה מצב הוא עומד ביהדותו, שחולפים על האדם יום יום, וזהו הבת קול. אלא מי שיש בו דעת נאחו בהרהורים הללו, ומתחיל תיכף ומיד לפשפש במעשיו, עד שבאמת זוכה לשנות את מעשיו ולזכות לתשובה שלימה. אך בני אדם פשוטים אינם משימים לב להרהורים הללו, ועובר מהם לסדר יומו, בלי שיעשו עליו רושם לטובה ע"כ. ובדברי שמואל (סלונים דף קעו) הוסיף נופך, שהרי אמרו חז"ל (בבמות סה:): שמצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע ע"כ. וכיון שה' שומר תורתו (ירושלמי ראש השנה א-ג), לכן כאשר גלוי כלפי שמיא שהאדם לא מוכן לקבל הבת קול הקוראת לתשובה, אין משמיעים לו זאת, ולא מגיע לאזניו הפנימיים ע"כ.

ונראה דעל זה אמר הכתוב (תהלים ט-ט) קול ה' יחיל מדבר יחיל ה' מדבר קדש. והכוונה כי אדם שהוא ריק מתורה ומצות, מתואר בשם 'מדבר', שהוא ריק מכל טוב כמו מדבר, מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים (דברים ח-טו), שאין בהאדם מים זו תורה (בבא קמא ז:), אבל נחשים ועקרבים יש בו. אבל כאשר יתבונן לאחוז בקול ה' שיוצאת מהר חורב, ליקח ההרהורי תשובה שבאו ללבו, ולא לדחותם, אז יוכל להפוך ולשנות מצבו, כי גדול כח התשובה. ולא עוד אלא שיתכן להגיע למדריגה יותר ממי שלא חטא מעולם, כי במקום בעלי תשובה אין צדיקים גמורים עומדים (ברכות לד:).

והנה חליפין של איזה דבר נקרא 'חילול', כמו חילול מעשר שני ונטע רבעי, וכמו שנאמר בפרשתנו (כ-ו)

עליו רושם לרכך את לב האבן שיש לו, היה נסוג אחור והתייאש ממצבו אשר עוד תחינה העצמות האלה. אבל כאשר התבונן בהאבן שהיתה על הבאר, וראה כי מליוני טפות עברו על האבן ההוא עד שנחקק להיות כלי, והשכיל כי כל טפה וטפה שעבר על האבן עשה פעולה, גם כאשר לא הכירו הרושם בתחלתו, מזה קיבל חיוק ועידוד כי כל טפה של תורה שהוא משים על לבו עושה רושם. ועשה קל וחומר בנפשו, אם הרך פסל את הקשה, שטיפות מים חוקקים אבן שקשה מבריאתו, מכל שכן שדברי תורה יחקקו את לבו שמעצם בריאתו הוא בשר ודם. שהרי התורה יש לה השתי מעלות יחד, שנמשלה למים, אשר אבנים שחקו מים, ונמשלה לפטיש אשר יפוצץ סלע. ועל כן סיימו 'שחזר' ללמוד תורה, כי בתחלתו שנכנס ללמוד התייאש שיוכל עוד להגיע לשלימותו, וכאשר ראה שאבנים שחקו מים, ולמד ממנו לקח לנפשו, חזר ללמוד, עד שנתעלה להיות מהתנאים היותר גדולים.

וזהו מוסר השכל, לילך לשמוע מוסר ותוכחה תמיד, אם כי לא יוסיף לשמוע חדשות מהחכם, אשר לא שמע וידע עד עתה, לא יאמר כי הוא אינו צריך לתורתו של אותו חכם, כי שמע תוכחתו כבר רבות פעמים. כי לא כן הוא, כל דיבור ודיבור עושה רושם, והטפה האחרונה שעשתה להאבן כלי, לא היתה שונה כלל ממליוני הטיפות שעברו לפניו, וכל טפה ריככה קצת, עד שבסופה נתהווה כלי. כן כל דיבור של תורה ותוכחה עושה רושם, גם כאשר אינו מכיר זאת בשעת מעשה, מכל מקום מרכך קצת את לב האבן, ובסופו ימצא לבבו שלם לה'. וכמו שפירש הרד"ק מקאצק ז"ע הכתוב (דברים ו-ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום 'על' לבבך, ולא אמר 'בלבבך'. כי גם כאשר לבו סגור וקשה כאבן, שאינו נכנס כלום לתוכה, עם כל זה יהיו הדברים האלה מונחים תדיר על הלב, כך שבבוא רגע כושר ויתפתח הלב, יוכלו לחדור מיד לתוכו ע"כ.

וזהו הענין שהבת קול יוצאת 'בכל יום ויום' לעורר על עלבונה של תורה, ולהכניס הרהורי תשובה בלב האדם, אם כי כבר שמע זאת אתמול ושלושם ולא עשה עליו רושם, עם כל זה כל בת קול מרכך קצת את הלב, ויבוא יום שיתפוצץ לב האבן, ואבנים שחקו מים, ואז יתעורר. וכאשר עוברת שנה, והבת קול הכה על לבבו רק בשנה זו שעברה יותר משלש מאות הכאות, כל בת קול עשתה רושם של ריכוך, ועושה פעולה שבסופו יכנסו הדברים אל לבו, ויתעורר לשוב על עלבונה של תורה.

וזהו שאמר 'קול ה' על המים', שלא תאמר לאיזה תועלת יוצאת קול ה' בהבת קול יום יום, לחזור עוד הפעם מה שהשמיע כבר רבות פעמים. על זה אמר שזהו מכון נגד מה שאנו רואים בהמים, אשר אבנים שחקו מים, שכל טפה וטפה עושה פעולה, ומכל שכן שהוא כן בקול ה' ששובר ארזים, ומה ש'א-ל הכבוד הרעים' בשמיעת הבת קול, 'ה' על מים רבים', הוא דוגמא להמים הרבים שעובר על

עליה בכל יום, אמרו לו, עקיבא, אי אתה קורא אבנים שחקו מים (איוב יד-ט). מיד היה רבי עקיבא דן קל וחומר בעצמו, מה רך פסל את הקשה, דברי תורה שקשין כברזל על אחת כמה וכמה שיחקקו את לבי שהוא בשר ודם, מיד חזר ללמוד תורה וכו' ע"ש. ויש להבין במה נתפעל רבי עקיבא כל כך ממה שראה חקיקת האבן על פי הבאר, אשר דבר זה הביאהו ללמוד תורה. ולא עוד אלא שדן קל וחומר בעצמו מהמים, וצריך ביאור דהלא ברזל שחוקק דבר רך, זהו דבר פשוט שגם תינוק יודע, ולמה לא נתן אל לבו גם בלי הקל וחומר שדברי תורה שקשה כברזל יחקקו את לבו שהוא בשר ודם.

ונראה דהנה חקיקת האבן שנעשית על ידי המים שמטפטפים עליו טפה אחר טפה, זהו עבודת כמה שנים, ומליוני טיפות מכים על האבן, עד שמתחלה נעשה מזה גומא קטנה ושוב מתרחבת והולכת. ובתחלתו אין מכירים שום שינוי בהאבן, ורבבות טיפות עברו על האבן ולא ניכר שום רושם על האבן, רק בהטיפות האחרונות שם רואין כבר שינוי בהאבן. אבל המשכיל יבין כי כל טפה וטפה יש לו חלק בהגומא שנעשה בהאבן, שכל טפה ריכך את האבן קצת, ובלי הטיפות הראשונות לא היה מגיע לזה, ומתחילת טפה הראשונה עד סופה, יש לכל טפה חלק בהחקיקה.

וכמו כן היא בהתורה הקדושה, שנמשלה למים, הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נה-א), כל טפה של תורה שמטפטפת על לב האדם שלבו כאבן, וכמו שנאמר לעתיד, והסירותי את לב האבן (יחזקאל לו-ב), עושה פעולה על הלב לרכך אותה על כל פנים קצת כמו חודו של מחט, ואם כי בתחלתו לא ניכר עליו שום השתנות, והאדם עצמו לא מרגיש שהתורה תרכך ותעדן אותו, אבל ריבוי המים יום יום תעשה פעולתה, וברבות הימים ימצא עצמו לאיש אחר, וכל טפה של תורה שהכה על לבו ריכך אותה לעשותה ללב בשר.

וזהו כוונת מאמרם (קידושין ל:): תנא דבי רבי ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נימוח, ואם ברזל הוא מתפוצץ, שנאמר (ירמיה כג-כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע, אם אבן הוא נימוח שנאמר הוי כל צמא לכו למים, ואומר אבנים שחקו מים ע"כ. והיינו כי היצר הרע מקשה לב האדם להיות קשה כאבן וכברזל, שלא יכנס בו שום עידון, ויצר לב האדם רע מנעוריו, אבל התורה היא כפטיש יפוצץ סלע, אשר בהכאה אחת ושתיים לא יתפוצץ הסלע, אבל כל הכאה מרככו קצת עד שבסופו מתפוצץ. וכמו כן אם אבן הוא נימוח, כי אבנים שחקו מים, כל טפה וטפה עושה פעולה, ובסופו ישחק האבן.

ומעתה רבי עקיבא כאשר הלך ללמוד בתחלה, וראה איך קשה עליו הלימוד, ולא הכיר שהתורה עושה

האבנים, שכל טפה וטפה עושה רושם ושוחקת את האבן מעט מעט, עד שבסופו נתהווה בהאבן בית קיבול להמים.

*

הנה אנו עומדים בשבת הראשונה של חודש אלול, ומבואר בספר יצירה (פ"ה-ח) המליך אות יו"ד במעשה, וקשר לו כתר, וצרפן זה בזה וצר בהם בתולה בעולם, ואלול בשנה, ויד שמאל בנפש זכר ונקבה ע"כ. ובבני יששכר (אלול א-ו), ביאר, כי אלול הוא הזמן המיוחד לתשובה. והנה אמרו במדרש ושמרתם מצותי ועשיתם אותם (ויקרא כב-לא), מעלה אני עליכם כאילו עשיתם את עצמיכם (ויק"ר לה-ו), וכן אמרו בבעלי תשובה מעלה עליו הקב"ה כאילו עשה את עצמו מחדש (שם ל-ג). והנה חודש אלול הוא מיוחד לתשובה ונעשים הבעלי תשובה כבריות חדשות וכאילו עשו את עצמם, על כן יש שייכות לאלול מעשה וכו'. והנה המליך אות י' דייקא, דהנה אות י' היא נקודה גלם ראשית המעשה, דהנקודה גלם מקבלת כל הצורות וכו', כשרוצין לכתוב איזה אות, הנה ההתחלה והמכתב הראשון היא נקודת י', ועל כן צר בו בתולה בעולם, כנסת ישראל דומין תמיד לבתולה שלא שלט בה עדיין שום איש, וכביכול חביבה על דודה בכל פעם כשעה ראשונה. והנה החודש הזה המיוחד לתשובה מזלו בתולה, דעל ידי התשובה נעשים כבריה חדשה וכאילו לא שלט עליהם היצר הרע וכו' ע"כ. והיינו שזאת היא עבודת חודש אלול להיות כבריה חדשה, להתחיל הכל מחדש, כמו האות יו"ד, שהיא הנקודה שבזה מתחילין כל דבר.

שהרי אם יזכו, עבודתם חשובה יותר מהמלאכים, שהם כופין את יצרם לעבודתם, ואם לפעמים יכשלו בחטא, הרי יכולים הם לעשות תשובה ע"כ.

ולכן אמרו חז"ל (פסחים נד.) שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואחד מהן תשובה, דכתיב (תהלים צ-ב) בטרם הרים יולדו, וכתיב (שם) תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם ע"ש. והיינו כי תכלית הבריאה היא בשביל ישראל והתורה שנקרא ראשית, והלא אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא (קהלת ז-כ), ומה תועלת יש בהבריאה כאשר נבראים ביצר הרע המכריח לחטוא. ולכן קדמה כח התשובה קודם שנברא העולם, שיש ביד האדם תמיד לתקן המעוות, ולחזור בתשובה ולסלק כל חטא ועון.

וענין התשובה היא, שיכולין להחזיר כל ימיו לראשיתו כמו שהיה קודם החטא, להעשות כבריה חדשה, ולחזור לאות יו"ד, שהיא ראשית הנקודה בכל דבר. וזהו שרמזה תורה בראשית, בשביל שיש להאדם כח הראשית, להתחיל תמיד מראשית, ולהיות בריה חדשה, על כן ברא את השמים ואת הארץ, שגם ילוד אשה שעלול להכשל בהחטא, על ידי שיש בידו הכח של ראשית, כדאי לו הבריאה.

*

ויש לומר עוד במה שהמליך את האות יו"ד על חודש אלול, כי הנה אנו תוקעים בשופר בכל יום מימי חודש אלול לעורר על התשובה, וכמבואר ברמב"ם (ה' תשובה ג-ד) דרמזו יש בו, עוררו ישינים משינתכם, ונרדמים הקיצו מתרדמתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק, אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה ע"כ. והיינו כי כל ימות השנה בני אדם משוקעים בעניני עולם הזה, ושוכחים כי העולם הזה הוא רק פרוזדור בפני טרקלין, התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין (אבות ד-טו), שאין העולם הזה ניתן להאדם אלא כדי לזכות לעולם הבא, ורק מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (עבודה זרה ג), ועל זה בא השופר לעורר אותנו, לזכור תכלית ימי חיינו לנצל אותם להרבות בתורה ומצותיה, ולהכין מזון לחיי העולם הבא.

ואמרו (עירובין נד.) אמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא, חטוף ואכול חטוף ואישתי, דעלמא דאזלינן מיניה כהלולא דמי [היום ישנו ולמחר איננו, דומה לחופה, שהולכת מהרן ע"כ. והיינו כי יש לחטוף מצות ומעשים טובים, ולא יאבד ימיו, מפני שחיי האדם עוברת בזמן מועט, ואם לא עכשיו אימתי. ויש להוסיף, דאיתא בגמרא (ברכות ה.) במערבא כי נסיב אינש אתתא, אמרי ליה הכי, מצא או מוצא, מצא דכתיב (משלי יח-כב) מצא אשה מצא טוב ויפק רצון מה'. או מוצא דכתיב (קהלת ז-כ) ומוצא אני מר ממות

ונראה דלכן בהתחלת בריאת העולם, והתחלת התורה הקדושה, כתיב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (א-א). דהנה אמרו חז"ל (שבת פח:) בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמדה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו (תהלים ח-ח), ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים (שם ח-ב). אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה החזיר להן תשובה ע"כ.

וכתבו המפרשים לבאר טענת המלאכים תנה הודך על השמים, כי האדם חומר מן האדמה, בשר ודם, עלול לחטוא. הוא חי בעולם הזה, עולם ההסתרה, אשר תענוגי הגשמיים עומדים כנגדו תמיד, ואם יקבלו עליהם מצות התורה, לא יתכן שיעמדו בכלם, וסופו יכשלו, ומה לילוד אשה בינינו, יותר יוצדק תנה הודך על השמים, מלאכי מעלה שאין בהם יצר הרע, וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם, ועל השמים כבודו. ועל זה אמר ה' למשה, החזיר להם תשובה, יש מצות עשה של תשובה, שאם יכשל בחטא וישוב לה, מתכפר לו חטאו, ומחיתי כעב פשעיך. ואין שום חסרון בנתינת התורה לבני אדם,

ולכן כיון שכל ימות השנה האדם שקוע בהבלי העולם הזה, ניתן לנו בסוף השנה חודש אלול לתשובה, לתקן מעשיו שיהא ראוי להגיע לחלקו בעולם הבא. ואם מנצל את החודש אלול לתשובה, הקב"ה אומר אם חוזר בו אני קושר לו כתר. ועל כן בחודש אלול המליך אות יו"ד וקשר לו כתר, להורות על מהותו של חודש זה, שניתן לנו כדי לתקן מעשיו בפרוודור שיוכל אחר כך להכנס לטרקלין, וחודש זה ניתן שיוכל לירש חלקו לעולם הבא שנברא באות יו"ד, וקשר לו כתר, כי השב בתשובה כראוי וזכה לכתר כמותי.

*

ואנו תוקעין בשופר כל יום בימי אלול, ויש לומר שבא לעורר אותנו שנשים לב לקול ה' של הבת קול היוצאת מהר חורב ומכרות ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה, ולהתעורר מקול ההוא לשוב על מעשינו של כל השנה. ועל זה אנו מתפללים (בברכת אהבה רבה) אבינו אב הרחמן המרחם רחם עלינו, ותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל 'לשמוע', היינו שהלב שלנו יקלוט היטב הבת קול שאנו שומעים, ולשוב על עלבונה של תורה במשך השנה, ונוכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות. ועל זה רימזו הכתוב, והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' (דברים יא-ג), ובמכילתא (פ' בשלח טו-כו) ביאר כפל הלשון 'שמוע תשמעו', ללמד שאם שמע אדם מצוה אחת משמיעין אותו מצות הרבה ע"כ. ולפי מה שנתבאר נרמז בזה, 'והיה אם שמוע', להבת קול היוצאת מהר חורב, אז 'תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם'. ואיתא במשנה (אבות ו-א) דהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה, היינו שזוכה שיכנסו לתוכו הדברים הרבה שהוא שומע כל ימי חייו יום יום, מהבת קול שמעורר האדם ללכת בדרכי ה'.

את האשה וגו' ע"כ. ובגמרא (יבמות סג.) מאי דכתיב (בראשית ב-יח) אעשה לו עזר כנגדו, זכה עוזרתו, לא זכה כנגדו [חלוקה עליו וסותרת דבריו] וכו', לא זכה מנגדתו [לשון נגדא דמלקות] ע"כ.

והיינו דבכל חתונה, השמחה גדולה מאד להחתן ולהכלה, אבל כאשר עוזבים את הבי היולא ואולינן מיניה יש מצא או מוצא, לא אצל כל אחד נשאר השמחה גם אחר כך, אלא תלוי אם זכה או לא זכה. וכמו כן האדם בעולם הזה כהלולא דמי, אבל יש שזוכה שגם כאשר עוזב את ההלולא שמחתו נמשכת, בחלקו לעולם הבא, ויש שלא זכה להשלים נפשו בעולם הזה, ואז חלקו לעתיד מר ממות. ויסופר על הרה"ק האהבת ישראל מוויזניטץ זצ"ל, שהיה רגיל לאחל 'חתונה עליזה', ומוסיף לבאר, דהאי עלמא כבי הלולא דמיא, ומברכין שיהא כל ימי חייו בעולם בששון ע"כ.

והנה אמרו (מנחות כט:) מאי דכתיב (ישעיה כו-) כי ביי"ה ה' צור עולמים, שני עולמים ברא הקב"ה, עולם הזה בה"י והעולם הבא ביו"ד. ומפני מה נברא העולם הזה בה"י, מפני שדומה לאכסדרה [שפתוח מתחתיו] שכל הרוצה לצאת [ממנו לתרבות רעה] יצא. ומאי טעמא תליא כרעיה, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה [בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגגו] וכו'. ומאי טעמא אית ליה תאגא [לה"י, כתר קטן בסוף גגו דה"י], אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר ע"כ. ואמרו (שבת קד.) דאות ק' מורה על קדוש, זה הקב"ה, ואות ר' על רשע, מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש [שאחוריו של רי"ש לגבי הקו"ף], אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע. ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף [כמין זיין שעושין בסופו של גג קו"ף] לגבי רי"ש, אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ע"כ.

סעודה שלישית

הגזירה, ולכאורה כיון שהתשובה מכפרת עון, הרי מתבטלת כליל העונש של הגזירה, ולמה אמר רק מעבירין. אמנם מצינו בגמרא (יומא פו.) דיש ד' חילוקי כפרה, ותשובה מכפרת רק על עשה, עבר על עשה ושב אינו זו משם עד שמוחלין לו, אבל עבר על לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכפורים מכפר, עבר על כריתות ומיתות בית דין, תשובה ויום הכפורים תולין ויטורין ממרקין וכו' ע"ש. הרי דיש חטאים שהתשובה רק תולה, שמעכבת את הפורענות מלבוא עליו, אבל העון לא נמחל עדיין. ועל כן יש שתשובה ותפלה וצדקה עדיין לא ביטלו הגזירה, כי החטא עדיין עומדת, ונמחל רק לאחר זמן ביום הכפורים וביטורין וכו'. אמנם זה פועל התשובה בכל ענין,

כי תבא אל הארץ וגו', ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגויים אשר סביבותי, שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו, מקרב אחיך תשים עליך מלך, לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא (וי-יד). ויש להבין כפל הלשון 'שום תשים'. גם מה שאמר מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו, צריך ביאור, כי העם בוחרין בהמלך (ועיין ברמב"ן). וגם למה אמר 'מקרב' אחיך תשים עליך מלך. ושוב אמר לא תוכל לתת עליך איש נכרי, והנגינה היא 'מונח רביעי', ויש להבין הרמז בזה.

ונקדים תחלה מה שאומרים בתפלה (מוסף לימים נוראים) ותשובה ותפלה וצדקה 'מעבירין' את רוע

ש'מעבירין' את רוע הגזירה, שמעכבת את הפורענות מלבוא עליו, ומעבירין אותה מלפניו.

אמנם עדיין יש להבין, דבשלמא מה דתשובה מהני, כי כן אמרה תורה מצות תשובה, ותפלה מהני שהרי ה' מקבל תפלות בני ישראל על כל מבוקשיהם, אבל למה יצתה מצות צדקה משאר המצות, שמעביר את רוע הגזירה.

*

ונראה דאיתא בגמרא (כתובות יז.) אפילו למאן דאמר נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול, מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, דאמר מר שום תשים עליך מלך, שתהא אימתו עליך [נישאל הוזהרו שישימו עליהם שימות הרבה, כלומר שתהא אימתו עליהם, הלכך אין כבודו מחול, שלפיכך ריבה הכתוב שימות הרבה] ע"כ. והקשו המפרשים דלפי זה איך מהני תשובה, שהקב"ה מוחל עונותיהם של ישראל, הלא מלך שמחל על כבודו אינו מחול.

ובבני יששכר (סיון ב-ה) כתוב בשם החיד"א (ראש דוד פ' אמור) דישאל נקראים בנים למקום, וקרא אותם ה' (שמות ד-כב) בני בכורי ישראל (שבת לא.), וכתוב (דברים יד-א) בנים אתם לה' אלקיכם, והקב"ה למו אב, ואב שמחל על כבודו מחול (קידושין לב.), ושפיר מהני תשובה. ולכן אין תשובה מועלת לאומות העולם (תנחומא האזינו ד), כי לאומות העולם נקרא ה' מלך כדכתיב (תהלים מז-ט) מלך אלקים על גויים, ומלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול ע"כ. ולכן אנו מזכירים תמיד בתפלה 'אבינו' מלכנו, שהוא אבינו, ואב שמחל על כבודו מחול.

ואיתא בגמרא (בבא בתרא י.) זו שאלה שאל טורנוסרופוס הרשע את רבי עקיבא, אם אלקיכם אוהב עניים הוא מפני מה אינו מפרנסם, אמר לו כדי שניצול אנו בהן מדינה של גיהנם, אמר לו אדרבה זו שמחייבתן לגיהנם, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על עבדו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא כועס עליו, ואתם קרוין עבדים שנאמר (ויקרא כה-נה) כי לי בני ישראל עבדים. אמר לו רבי עקיבא אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שכעס על בנו וחבשו בבית האסורין, וצוה עליו שלא להאכילו ושלא להשקותו, והלך אדם אחד והאכילו והשקהו, כששמע המלך לא דורון משגר לו, ואנן קרוין בנים דכתיב בנים אתם לה' אלקיכם ע"כ. ולכן הצדקה מועלת להעביר את רוע הגזירה, ולא די בתשובה ותפלה, כי מעצם הדין הרי מלך שמחל על כבודו אינו מחול, אבל בריבוי הצדקה אנו מראים שישראל בנים למקום, ואב שמחל על כבודו מחול.

*

ומעתה נחזור למצות ה', שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו וגו', לא תוכל לתת עליך איש

נכרי. דהנה מבואר בחתם סופר בפרשתנו (ע"ה) כי מלך ישראל אינו דומה לשאר מלכים, כי למעלה יש שבעים שרים של השבעים אומות, והם מקבלים ההשפעה מאת ה', והשר של כל אומה ואומה משפיע על המלך של אותה אומה, ומהמלך בא ההשפעה להעם, וכמו שנאמר (מלכים א כב-יט) ראיתי את ה' יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו. אמנם בני ישראל אין להם שר למעלה, אלא מלכם יושב על כסא ה' כביכול, ורוח הקודש שופע עליהם ע"ש. ולכן אי אפשר לתת עלינו איש נכרי למלך, רק ממבחר שבאחיך, שראוי לישב על כסא ה'. ואם כן באומות העולם ההשפעה יורדת בארבעה דרגות, השפע למעלה היא ביד ה', וממנו יורד להשר למעלה, וממנו להמלך למטה, וממנו להעם היושב תחתיו. לא כן בישראל יורד שפע ה' להמלך בלי ממוצע, וממנו להעם. ולכן הנגינה על לא תוכל לתת עליך איש נכרי, 'מונח רביעי', כי נכרי לא יוכל לישב על כסא ה', אלא על שאר כסאות מלוכה, אשר אצלם השפע יורדת בארבעה מדריגות, ולא כן עם ישראל, הם מושפעים מלמעלה בלי שר, כי ה' הוא מלכם.

*

ויש לומר עוד, כי הגויים כאשר בוחרים מלך, הם נותנים עיניהם לראות חכמתו ותחבולות מלחמתו, להיות גבור חיל להנהיג את העם, ולהטיל אימתו על כל סביבתו, אבל אופן התנהגותו בחיי נפשו לכשלעצמו לא מעלה ולא מוריד, אם הוא בעל תאוה, ומושחת במדותיו. לא כן מלך ישראל צריך להיות נקי במדותיו, לחיות חיי קדושה, ולשמור כל מצות ה', ולהכריח את כל העם לשמירת התורה ומצותיה. והתורה נתנה למלך ארבעה מצות מיוחדות לרסן אותו, שלא יפרוץ גדר, וישאר קודש לאלקיו. והוא לא ירבה לו סוסים אלא כדי מרכבתו, ולא ירבה לו נשים, וכסף וזהב לא ירבה לו מאד. ועל כולם לכתוב שתי ספרי תורה, אחת שהיא מונחת בבית גנזיו, ואחת שנכנסת ויוצאת עמו תמיד, יוצא למלחמה מוציאה עמו, יושב בדין הוא עמו, מיסב הוא כנגדו, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו (סנהדרין כא:), וכל זה בשביל לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל. ועל כן אי אפשר ליתן איש נכרי למלך, כי הוא לא יוכל לעמוד בזה. ולכן הנגינה 'מונח רביעי', שבמצות שימת מלך מונח ארבעה מצות, שמלך נכרי לא יוכל לקיים, אלא שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו, אשר הוא בעצמו בפנימיותו בוחר את ה' ללכת בדרכיו תמיד, ורק מקרב אחיך תשים עליך מלך, ממבחר שבאחיך.

*

ומצות המלך שתהא לפניו שתי ספרי תורות, חדא שנכנסת ויוצאת עמו, וחדא שהיא מונחת בבית גנזיו. כי המלך צריך להתנהג בשתי דרכים. יש לו תורה שיתנהג כאשר הוא ביחד עם הציבור, להיות לדוגמא ולסמל איך צריכין לעבוד את ה', וזה מוטל עליו לעשות בריש גלי, ולהתנהג בהתרומומות והתנשאות כמלך, שתהא

התעוררות לכל הנלוים אליו ע"ש. ועל דרך זה צריך להיות במלך ישראל אשר יבחר ה' אלקיך בו.

וייש לרמוז מקרב אחיך תשים עליך מלך, שכבר דברנו במקום אחר (עיי'ן שמן ראש ח"י פ' תצא קפז) כי אחיך נטריוקון, א"ם י'היו ח'טאיכם כ'שנים כ'שלג י'לבינו א"ם י'אדימו כ'תולע כ'צמר י'היו (ישעיה א-יח), ולענייננו, שיש לבחור מלך כזה אשר יוכל להשפיע על העם הרהורי תשובה לתקן מעשיהם שיתהפכו לטובה. וזהו 'מקרב אחיך', ממה שמונח בתיבת אחיך, מלך כזה תשים עליך. ולכן לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא 'אחיך' הוא, שנכרי אינו יכול להגיע לדרגה כזה, שהתעוררותו יעשה פעלים לטובה על העם שגם הם יתעוררו לתשובה, וזהו רק במלך אשר הוא ממבחר שבאחיך.

*

ולרגל שמחת הנישואין בשבוע הבעל"ט נסיים, שאמר הכתוב במלך, והיה כשבתו על כסא ממלכתו (יז-יח), ולכאורה היה לו לומר 'בשבתו', דאיתא במדרש (אסתר א-יא) כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו (א-ב), אמר רבי יצחק אומות העולם אין להם ישיבה, איתבון והכתיב כשבת המלך, אמר להם 'בשבת' המלך אין כתיב כאן אלא 'כשבת' המלך, ישיבה שאינה ישיבה, אבל ישיבתן של ישראל ישיבה, שנאמר (שופטים יא-כו) בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ע"כ. ואם כן למה נאמר כאן במלך ישראל 'כשבתו'.

ומצו משמיה של הרה"ק בעל אמרי אמת מגור זצ"ל, דהא חכמינו אמרו (ירושלמי בכורים ג-ג) העולה לגדולה מוחלין לו כל עונותיו, יוצא איפוא שברגע שהוא עולה על כסא מלכותו הרי הוא לבטח צדיק טהור מכל חטא ועון. לפיכך אמרה תורה 'והיה', שיהיה תמיד 'כשבתו על כסא ממלכתו', כמו באותו רגע שבו עלה לגדולה, וישאף להשאר כל ימי חייו באותה מדריגה של טהרה וצדקות ע"כ.

ומעתה הרי גם חתן דומה למלך (פרקי דרבי אליעזר סוף פרק טז), וגם עליו אמרו (שם) דביום חופתו מוחלין לו עונותיו. והברכה אחת היא לו, והיה כשבתו על כסא ממלכתו, שישאר תמיד באותה צדקות וטהרה כמו שהוא נמצא בעת שבתו על כסא ממלכתו, ולהעמיד דורות ישרים ומבורכים, ולזכות לישב בבית ה' כל הימים, וכמשוש חתן על כלה ישיש עליך אלקיך בביאת בן דוד בב"א.

אימתו עליהם. אבל כאשר הוא נמצא בחדרו בינו לבין קונו, בבית גנזיו, שם תהא עבודתו שונה, בלתי לה' לבדו, בשברון לב ונמיכות רוח, עד שעבודתו בקודש בפנימיותו בבית גנזיו תשפיע אור רב על כל ישראל ללכת בדרכי ה', כי לב המלך הוא לב העם (רמב"ם ה' מלכים ג-ג), וכפי טהרת זכות הלב של המלך נשפע מזה לכל העם.

ומצינו בקרח שחלק על משה ורצה לזכות בכהונה גדולה, וביאר בשפת אמת כי קרח היה לוי ועומד על הדוכן בבית ה', והרגיש אור רב ועריבות בעבודת הקודש. וחשב אם בעזרה בחוץ הוא זוכה למדריגה זו, על אחת כמה וכמה כאשר יזכה ליכנס לפני ולפנים, הרי יוגדל עוד יותר מעלתו, ולכן רצה בכהונה גדולה. אמנם טעה בזה, כי מה שנתעלה בהיותו עומד על הדוכן היתה רק בזכותו של אהרן העובד לפני ולפנים, וממנו נשפע לו האור הגדול שהשיג, אבל אם אהרן לא יעבוד לפני ולפנים, בבית גנזיו, גם המעלות שהיה לו לקרח עד עתה, לא יהיה לו, כי עבודת אהרן בפנים משפיע אהבה ויראה לכל העומדים בחוץ ע"כ.

ולכן נאמר על המלך שתהא 'אימתו עליך', דמבואר בתפארת שלמה (רמזי פורים) ורבים מעמי הארץ מתיידיים כי נפל פחד מרדכי עליהם (אסתר ח-יז), שהפחד של מרדכי ויראת שמים שהיה על פניו נפל גם עליהם, כי כן הוא, מיראת שמים של הצדיק נשפע גם כן היראה על כל העולם ע"כ. וזהו 'שתהא אימתו עליך', שהאימה והפחד ויראת אלקים של המלך, תהא כל כך גדולה, עד שאימתו יתמשך גם עליך.

ועל כן המלך בהנהגתו היה משפיע לכל העם התעוררות לקבל על עצמם עול מלכות שמים, ללכת בדרכי התורה. ולכן אמר 'שום תשים' עליך מלך, כי בשימת מלך כשר על העם, יוסיף כל אחד לשום על עצמו את ה' למלך עליו, כי המנהיג משפיע בעבודתו על כל העם הנלוים אליו. וכאשר המלך היה עסוק בהרהורי תשובה, היה כל העם נשפעים מזה, כי הרי לב המלך הוא לב העם. וידוע הסיפור (הובא בהקדמת ספר כונת הלב) שהגה"צ מקראסנא זצ"ל היה פעם משובתי שבת אצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע, והיו שם כמה גדולי ישראל מסובים על השלחן, ומצפים שהרה"ק יכנס להסעודה בליל שבת. ופתאום נפל עליו הרהורי תשובה עד שלא היה יכול להתאפק מלבכות ונתבייש, ושוב ראה שכל המסובים בסביבתו בוכים. ובתוך הסעודה דיבר הרה"ק דברי התעוררות בעניני תשובה, והבין שכאשר הרהר מזה הרה"ק בחדרו, בא מזה

הגליון הזה נתנדב על ידי

מזה"ר טובי פאלל היו לרגל השמחה השרויה כמעט בנישואי בתו למול טוב	מזה"ר יושע חיים גאלכנרעדר היו לרגל השמחה השרויה כמעט בנישואי בתו למול טוב	מזה"ר יעקב קליין היו לרגל השמחה השרויה כמעט בנישואי בנו למול טוב	מזה"ר מ'ח מלכה ב'ר' יחיאל ע"ה נפמרה מ"ז אלול תשנ"ה לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה נתנדב ע"י בנה הר"ר משה עהרענפעלד היו
מזה"ר חניי פאפלאנאס היו לרגל השמחה השרויה כמעט בתגלחת בנו למול טוב	מזה"ר נתנאל ב'ר' ווייס היו לרגל השמחה השרויה כמעט בתגלחת בנו למול טוב	מזה"ר מרדכי אנשיל לאקס היו לרגל השמחה השרויה כמעט כהכנס בנו לעול התורה והמצוות	מזה"ר חיים אלטמאן היו לרגל השמחה השרויה כמעט בנישואי בנו למול טוב